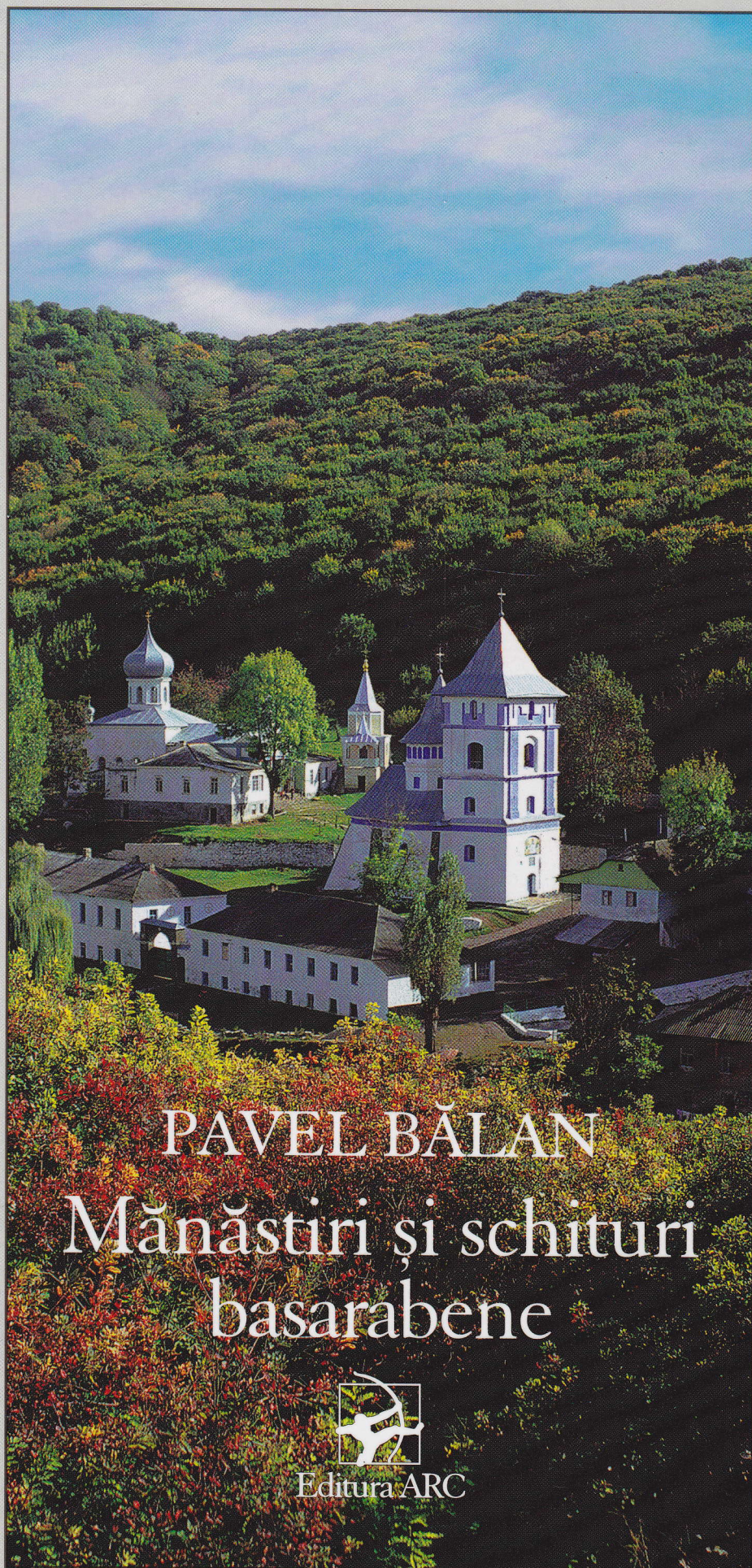

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Cetățile sunt

PAVEL BĂLAN
Mănăstiri și schituri
basarabene

Editura ARC

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

CETĂȚILE SUFLETULUI

Mănăstiri și schituri
basarabene

THE CITADELS OF THE SOUL

Bessarabian Monasteries
and Convents

Editura Arc

CUPRINS

Cetățile sufletului	5	Mănăstirea Suruceni	134
Mănăstiri și schituri basarabene	17	Mănăstirea Zloți	137
Mănăstirea Călărășeuca	18	Mănăstirea Noul Neamț	
Mănăstirea Rudi	22	(Chițcani)	138
Mănăstirea Japca	28	Mănăstirea Hagimus	150
Mănăstirea Cosăuți	34	Schitul Chițcani	151
Mănăstirea Cușelăuca	40	Mănăstirea Ceadâr-Lunga	152
Mănăstirea Dobrușa	44	Mănăstiri și schituri în	
Mănăstirea Bocancea	52	construcție	154
Schitul din satul Coadă-Iazului	54	Mănăstirea Briceni (jud. Edineț)	154
Schitul Izvoare	55	Mănăstirea Zăbriceni	
Mănăstirea Frumoasa	56	(jud. Edineț)	154
Mănăstirea Răciula	58	Mănăstirea Cuizovca	
Mănăstirea Hârbovăț	62	(jud. Orhei)	154
Mănăstirea Hârjauca	66	Schitul Călinești (jud. Bălți)	155
Mănăstirea Hâncu	70	Mănăstirea Nicoreni (jud. Bălți)	155
Mănăstirea Vărzărești	80	Mănăstirea Horești	
Mănăstirea Veverița	84	(jud. Chișinău)	155
Mănăstirea Saharna	86	Mănăstirea Sireți	
Mănăstirea Țâpova	94	(jud. Chișinău)	155
Mănăstirea Chiștelnița	100	Mănăstirea Chistoleni	
Schitul Pripiceni-Curchi	101	(com. Sadaclia, jud. Lăpușna)	156
Mănăstirea Hirova	102	Mănăstirea Negrea	
Mănăstirea Tabăra	104	(jud. Lăpușna)	156
Mănăstirea Curchi	106	Mănăstirea Capaclia	
Schitul Butuceni	110	(jud. Cahul)	156
Mănăstirea Căpriană	120	Localizarea mănăstirilor și schiturilor	
Mănăstirea Condița	128	pe județe	157
Mănăstirea Țigănești	130	Bibliografie	158

Cetățile sufletului

The Citadels of the Soul

Rândurile ce urmează nu pretind a fi o analiză științifică, un studiu istoric privind mănăstirile basarabene, ci sunt mai curând o invitație la o călătorie în timp și în spațiu, pentru a păși pe urmele celor care au înălțat adevărate cetăți ale sufletului, punând pietre de temelie ale culturii naționale, ale devenirii noastre.

Imaginile cuprinse în acest album, redând cele 43 de mănăstiri și schituri basarabene, sunt o chemare la drumeție, fie doar cu inima și cu sufletul (dacă nu ați avut posibilitatea de a le vizita), pentru a le cunoaște și a le admira, pentru a aprecia râvna și strădania meșterilor care le-au izvodit, care le-au ridicat și le-au ocrotit sau le-au reînălțat din neființă.

Domnitorii Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Sfânt, Petru Rareș, Vasile Lupu, Alexandru Lăpușneanu au lăsat veșniciei opere de mare valoare artistică. Ei ne-au convins, prin fapte de măreție, că acolo unde omul pune mâna, pune și Dumnezeu mila. Au ctitorit țara, au cucerit dragostea și sprijinul celor mulți, au adunat poporul în biserica mare a sufletului.

Neamul ne-a fost adânc pătruns dintotdeauna de credința în Iisus Hristos, de sentimentul religios care i-a ghidat comportamentul și modul de trai. În teritoriile dintre Prut și Nistru pot fi descoperite urme de existență a crești-

The following lines do not pretend to be a scientific analysis or a historical study on the Bessarabian monasteries; they are rather an invitation to a journey in time and space, following into the steps of those who built real citadels of the soul, setting the cornerstones of the national culture and of our spiritual evolution.

The images in this album, representing forty-three Bessarabian convents and monasteries, urge everybody to set off on a sacred journey, be it only in heart and soul (in case one has not had the chance to visit the places in person) in order to see and admire these special monuments, to appreciate the hard work and devotion of the builders, of the ones who created and protected them or who recreated them from ashes.

Alexander the Good, Stephen the Great, Petru Rareș, Vasile Lupu, and Alexandru Lăpușneanu left behind creations of great value for the posterity. They convinced us, through their great deeds, that a well known popular saying

nismului încă din primele secole ale mileniului I. După scrierile Sfinților Părinți, însuși Sf. Apostol Andrei, primul chemat de Iisus Hristos, a predicat Evanghelia în acest spațiu, și dacă popoarele învecinate au trecut la creștinism din interese politice, economice sau fiind forțate, creștinarea noastră s-a înfăptuit mai degrabă ca un proces benevol de conștiință ce a decurs în strânsă legătură cu însăși formarea poporului român, unul din primele popoare creștine din Europa. Deja în anul 1401 Patriarhia din Constantinopol numește primul mitropolit al Țării Moldovei pe Iosif Mușat cu rădăcini de neam domnesc.

În locuri mai ferite, în desișul codrilor, odinioară de nepătruns – cetatea naturală a Moldovei – pe malurile stâncoase ale bătrânului Nistru și ale Răutului au fost construite schituri și mănăstiri, inițial concepute ca loc de reculegere și rugăciune. Pe timpuri de restriște ele serveau și ca zid de apărare, unde se ascundeau călugării și credincioșii. Aceste locașuri nu întotdeauna au fost ridicate de mari meșteri, cu școală și renume. De multe ori arta construcției și împodobirii bisericilor era practică, mai mult intuitiv, de sătenii simpli. Poate de aceea multe locașuri sfinte din vechime nu au o pisanie care să păstreze numele autorilor. E evident însă dorul lor de absolut, idealul și cucernicia lor întipărite în muri

is true: where the man sets his hands, God also brings his mercy. They helped the country grow, they won the love and support of the masses and gathered people in the great church of the soul.

Our people have always been faithful to our Lord, Jesus Christ, their religious feelings have always been a guide to their behaviour and customs. Traces of Christian life dating as far back as the first centuries of the first millennium were discovered in the territories between the Prut and Dniester rivers.

According to the writings of the Holy Fathers, the Apostle St. Andrew himself, the first Apostle to be called by Jesus Christ, preached the Gospels in these territories. If the neighbouring peoples became Christian out of political and economic interests or because they were forced to, we were Christianized from the very beginning, during a voluntary process, thus becoming one of the first Christian peoples in Europe. In 1401, the Patriarch of Constantinopolis appointed Iosif Mușat, of royal descent, as the first Metropolitan of Moldova.

In more remote places, in the thicket of the forests, sometimes unreachable – the natural citadel of Moldova – on the rocky shores of the old Dniester and Răut, convents and monasteries were built, initially conceived as places of prayer and peace. During hard times, they also served as defensive walls, where monks and believers could hide. These monasteries were not necessarily built by well known masters, pertaining to famous schools. Most of the time, the art of building and decorating the churches was practised by simple villagers in an intuitive manner. Maybe this is the reason for which many of the old holy places have no charter to preserve the name of their creators. However, their quest for the absolute, their ideals and faithfulness, inscribed in the old walls, their feelings carved in stone, their thirst for the infinite expressed by the frescoes and icons, continue to fascinate us now.

During the rare peaceful times, given to them by God, our ancestors were admiring the stars in the sky and then they were painting them on the vaults of the holy places, bending their knees beneath them and praying for their sons killed by sword for their faith and the country. They were praying for peace and understanding, for their children to work the ground with the plough and make the daily bread. Some were becoming artisans, creating harmo-

străvechi, sentimentul lor săpat în piatră, setea lor de nemărginire topită în porfirul frescelor, în vraja icoanelor care fascinează și astăzi.

În răgazul de pace hărăzit de Dumnezeu, strămoșii noștri admirau stelele de pe cer, apoi le treceau pe bolțile locașurilor sfinte sub care își plecau genunchii întru pomnirea feciorilor căzuți de sabie pentru credință și țară. Se rugau pentru pace și bună învoială, ca urmașii lor să țină plugul în brazdă, să crească pâinea cea de toate zilele. Unii deveneau creatori de frumos, izvodind în sudoarea frunții turlle și clopotnițe armonioase, adevărate bijuterii arhitectonice, așezate în locuri înalte și văzute de departe; alții se jertfeau pentru Dumnezeu, pentru cultura țării, împodobind cu milostivenie și dărnicie altare și catapetesme cu icoane și odoare de preț. În aceste locașuri sfinte călugării îi învățau carte pe feciorii de țărani, ajutându-le să pătrundă înțelesurile tănuite ale Sfintei Scripturi.

Istoria a pus de mai multe ori la grea încercare acest pământ: conform Tratatului de Pace de la București, la 16 mai 1812, Rusia țaristă a anexat teritoriile dintre Prut și Nistru, răpind astfel Basarabia de la sânul Moldovei.

Doar peste un an, în 1813, Sinodul rus din Petersburg înființează Eparhia Chișinăului și a Hotinului în frunte cu mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni. Apoi

nious steeples and belfries, real architectural jewels, placed in high places to be seen from afar. Others were sacrificing their lives to God, for the culture of the country, charitably and generously adorning altars and iconostases with icons and precious objects. In these holy places, the monks were teaching the peasants' sons, helping them to grasp the secret meanings of the Holy Scripture.

au urmat decenii de deznaționalizare, de rusificare forțată a populației prin școală și biserică.

Totodată a avut de suferit cultura și arta. Noile biserici și mănăstiri, precum și cele reconstruite, căpătau, în cel mai bun caz, o haină arhitecturală hibridă, ruso-moldovenească, predominant rămânând totuși stilul rusesc. Proiectele de construcție a edificiilor de cult se aprobau în capitala imperiului, la Petersburg. În cele mai bogate ctitorii se instalau mulți călugări ruși și ucraineni, care ocupau posturile principale de conducere. A început activ reorganizarea bisericilor și a mănăstirilor după stilul rusesc. Fenomenul s-a resimțit mai ales după stingerea din viață a mitropolitului G. Bănulescu-Bodoni, când scaunul principal de păstorie a revenit celor 12 vlădici de neam străin: Dimitrie Sulima, Irinarh Popov, Pavel Lebedev, Serafim Ciciagov ș.a.

În 1873 Basarabiei i s-a dat statut de gubernie a Imperiului Rus. Arhiepiscopul Pavel Lebedev a interzis oficial limba băștinașilor în școli și biserici. Preoții care nu oficiau serviciul divin în limba rusă erau prizonieri. În cel mai bun caz, în unele mănăstiri slujba era mixtă, adică în două limbi. A fost închisă tipografia înființată la Chișinău de G. Bănulescu-Bodoni, unde se imprimau cărțile de cult necesare bisericilor și mănăstirilor. Tipăriturile în

History tried hard this land an endless number of times. On May 16, 1812, according to the Bucharest Peace Treaty, Czarist Russia annexed the territories between the Prut and Dniester, taking away Bessarabia from Moldova.

After only a year, in 1813, the Russian Synod from Petersburg created the Eparchy of Chișinău and Hotin, with the Metropolitan Gavriil Bănulescu-Bodoni appointed as head. Then followed decades of de-nationalization and of forced Russification through school and church.

At the same time, culture and art suffered. The new churches and monasteries as well as the reconstructed ones were receiving, in the best case, a hybrid architectural form, a Russian-Moldovan one, the Russian style remaining, nevertheless, dominant. The building projects for places of worship were sanctioned in St. Petersburg, the capital of the